

İLBER
ORTAYLI

Hocabey lakabıyla bilinen Prof. Dr. İhsan Doğramacı kadar dinamik bir kişilik, çok az ülkenin eğitim camiasında görülebilir

Doğramacı'nın eğitimciliğini herkes övdü ama YÖK nedeniyle çok da eleştirildi.

Önemli işler yapan kişiler, önemli hatalar da yapar

3 Nisan 1915'te Osmanlı'nın Musul vilayetinin Erbil şehrinde, belediye başkanı Doğramacızade Ali Paşa'nın oğlu olarak dünyaya geldi. Bugün için tasavvur etmek güç ama o günlerde bir dramı yaşadığını nesilendi. İmparatorluğun çocuğu olarak doğdu, birkaç sene sonra yabancı bir işgal altındaki şehirde, bambaşka bir devletin uyuşunu taşıyordu. Kendi şehrinde aldığı ilköğretim eğitimi hiç şüphesiz ki onun yazılı Türkçesinin iyice yerleşmesine yardım etmiştir.

Beyin göçü ile giden gençleri geri getirdi

Ardından Beyrut'ta Amerikan Koleji'nde ve nihayet İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okudu. Beyrut Koleji kuvvetli bir Amerikan eğitim kurumuydu. Beyrut'un kozmopolit ortamında Fransızca da geliştirdi. Ama Arap dünyasının kültür merkezlerinden birinde mükemmel edebi bir Arapça edindi. Doğramacı'nın sık sık Arap politikacıların ve münevverlerin Arapçasını dahi düzelttiği görüldü.

Yabancı bayrak altında kalan cemaatlerin üyesi bütün gençler gibi eğitime dört elle sarıldığı ağıttır ve bu eğitimin de tıp ve mühendislik gibi pratik hizmete yönelik olması lazımdır. İstanbul'dan sonra Ankara Numune Hastanesi'ne geldi ve ardından Amerika'da mesleğine devam etti. Bir dönem Ankara'nın bütün politikacılarının, büyükelçilerin ve üniversite mensuplarının çocuklarına o baktı. Her yerde kuracağı tıp fakültesinin geniş çevrelerde destek görmesi, onun geniş bir çevre edinmesinden ileri gelir. İyi hekimdi ve takdir topladı.

Bizim çocukluğumuzda bir barakada kurduğu Hacettepe Çocuk Hastanesi en makbul tıp kurumu haline döndü. Kısa zamanda buradan, Ankara Üniversitesi'ne bağlı ikinci bir tıp fakültesi çıktı. Birkaç yıl sonra ise bu defa "Aynı üniversitede ikinci tıp fakültesi olmaz" dendi. Hacettepe Üniversitesi bu gerçekle bağımsız olarak kuruldu.

Bu arada yeni üniversiteyi meydana getirecek bütün bölümler -sosyoloji ve İngiliz filolojisine varncaya dek- Tıp Fakültesi'nin içinde teşekkül etmişti. Rakip kuruluşlardakiler bu becerikliliği (!) tenkit ediyorlardı ama Türkiye'nin yoğun beyin göçü ile ABD'ye ve İngiltere'ye kapıldığı genç yetenekli tıp bilginleri de tek tek onun tarafından ellerinden tutulup Hacettepe'ye getiriliyorlardı.

İnsanlar haksızlığa uğrayarak veya dışlanarak yurtdışına çıkmıştı; bazıları da maddi sıkıntı çektikleri için yurtdışını seçmişlerdi. Laboratuvar istiyorlardı, kütüphane istiyorlardı. Bir vakif kurdu, üniversite mensuplarına devlet maaşını aşan ödemelerde bulundu. Kütüphane kurdu, imkan bahsetti. İltifatını kimseden esirgemedi. Hacettepe Üniversitesi'ni kurduktan sonra tıp dışında başka bölümlerdekine de aynı imkânı verdi.

Hiç şüphesiz ki üniversitenin işleyişi, kürsüler arası ilişkiler ve idare ile öğretim üyesi arasındaki yetki bağları yanı başındaki Ankara Üniversitesi'nden de İstanbul'dan da çok farklıydı. Gözü o ikisinde değil, yeni kurulan Ortadoğu Üniversitesi'ndeydi. Oradaki işleyiş ona daha cazip geldi ama sorası bir gerçek ODTÜ parlak bir mühendisliğin üniversitesiydi. Hacettepe ise bölge çapında parlayan bir Tıp Fakültesi ortaya çıkardı.

Halkla ilişkiler işini Türkiye'den iyi becerirdi

Baska üniversitelerde de iyi hocalar ve asistanlar vardı. Ama mensuplarının "Hocabey" dedikleri Doğramacı seker ve yağdı birleştirmesini biliyordu. İlk defa üniversite hocalarını bir araya getiren resepsiyonlar, milletvekillerinin sık sık davet edildiği yemekler, uzlaşma ve tanışma ortamı yarattı; kurulustaki yasal engelleri de aşmaya yardımcı oldu. Denebilir ki halkla ilişkiler mefhumunu Prof. İhsan Doğramacı o tarihteki bodur Türkiye kapitalizminden daha iyi beceriyordu.

Aynı süratle milletlerarası alana el attı; sağlık alanında örgütlenene dünyada Dünya Sağlık Teşkilatı ve UNICEF gibi yerlerde Doğramacı ve başında olduğu Türk heyeti hep birinci sıra locada oturuyordu. Seyahatleri için üniversite ve bakanlık formalitesini beklemeydi, cebinden gider gelir ve hatta gerekli danışmanları da götürürdü. Bakanlardan mutlaka randevu alırdı, bitmeyen bir enerji ile Hacettepe'yi kurdu.

İkinci eseri Bilkent'i kurmak için YÖK başkanlığını kullandı derler. Galiba 12 Eylül idaresi üniversitedeki bazı projelerini gerçekleştirmek için İhsan Doğramacı'nın ismine sığınmayı tercih etmiştir. YÖK, Türkiye üniversitelerinde yanlışları ve doğrularıyla hızlı bir kuruluş döneminin temsil eder. Birçok kimsenin huzuru kaçı. Huzuru kaçırın en önemli unsur da özlük haklarıdır. İnsanlar terfi etmezlerse kızar ve haklarını arar.

Dağılan SSCB'den pek çok iyi müzisyeni getirmiştir

Herkes bir anda karışsana geçti. Turgut Özal hükümeti Doğramacı'nın ısrarının aksine rektör seçimi kuralını geri getirdi. Bu artık YÖK Başkanı ile yeni hükümetin arasındaki uzaklaşmanın ilk belirtisiydi. O gün bir resepsiyonda görüştüğümüzde bu tasarruftan şikayet etti ve ayrılacağını söyledi. Ve o gün YÖK başkanlığından istifa etti. Sonraki olaylara bakılırsa bu protestosunda da pek haksız olmadığı görülür. Aslında YÖK, Doğramacı hocaya işleyebileceği bir sistemdi.

Uzun bir ömür yaşadı. Bu uzun ömür boyunca hafıza ve düşünce melekeleri sağlam kaldı. Yeryüzünün en ilginç insanları ve kurumlarıyla temas kurdu, istediklerini yaptırdı. Geride Türkiye'de eğitime yön veren önemli bir kurum Hacettepe Üniversitesi ve ilk vakif üniversitesi olan Bilkent var.

Bilkent'in özelliği az öğrenci, çok sayıda hoca, laboratuvarın alması ve Amerikan usulü açık rafla hizmet veren merkezi kütüphane... Bilkent Üniversitesi kütüphanesi ile sadece bu memlekette değil civar ülkelerde de tanınır oldu. Ve asıl önemlisi Bilkent Müzik Okulu, konser salonu ve orkestrası. Doğramacı akademik müziği bu memlekette yerleştirmek için en ısrarlı adamları atmıştır; dağılan Sovyetler Birliği'nin yersiz, ıssız kalan birçok iyi müzisyenini buraya celbetmiştir.

Önemli işler yapanların önemli de hataları olur ama herhâlde pek az kavmin eğitim tarihinde bu kadar dinamik ve kurucu bir kişiliğe rastlanır. ■